

Teose autor: Mika Waltari

Pealkiri: „Inimkonna vaenlased“

Ilmumisaasta: 2013

Kirjastus: Varrak

Ajaloo võikad telgitagused

Soome kirjaniku Mika Waltari (1908-1979) viimane teos „Inimkonna vaenlased“ ilmus esmakordselt soome keeles 1964. aastal. Pea kuus kümnendit hiljem, alates aastast 2013 saab seda mammutromaani nautida ka Piret Saluri tõlkena eesti keeles.

Teose peategelaseks on senaator Minutus Lausus Manilianus, kes kirjutab üles oma mälestusi poja Juliuse jaoks. Tema jutustused ei ole sugugi erapooletud ning aeg-ajalt jätavad need ebausaldusväärse mulje, seda kindla juhtumi vaatenurga suhtes. Seikade ülesmärkimisse suhtub ta valivalt. Korduvalt kerib ta pinget ja seejärel otsustab, et jätab teema pooleli. Jääb mulje, nagu jätaks ta raamatust välja neid juhutumisi, mis teda liialt mustata võiksid. Ta justkui otsiks memuaari kirjutades mõistmist ja andestust, kahetsedes ja vabandades elus tehtu pärast, põhjendades põhjendamatu.

Erinevalt kõrvaltegelastest, kellest paljud on ajaloos eksisteerinud inimesed, on Minutus fiktiivne, mis annab autorile võimaluse juhtida tema arengut ning kulgemist ajas. Minutus on naiivne ja kergemeelne, kohati arusaamatute ja naeruväärsete käitumismaneeridega ning mõneti ülbe egoist ja ei sarnane klassikalisele raamatukangelasele, samas tajub lugeja ta humaansust, ausust ja terasust. Nende inimlike omaduste tõttu tekib tahtmine uskuda, et ka tema on raamatus kujutatud ajalooliste isikute keskel kunagi elanud. Autor on peitnud vihje ka peategelase nimesse, nimelt tähendab Minutus ladina keeles tähtsusetut. Tähtsusetu nagu alaväärsuskompleksi all vaevleja, kes oma rolli selles elus alahindab, vihjates justkui sellele, et igäüks võib muuta maailma ajaloo kulgemise suunda. Oma pahede ja voorustega on ta karakter, kellega lugejal on end lihtne samastada.

Romaan vaatleb eelkõige religiooniajaloo pöördelisi sündmuseid ning proovib peategelase silme läbi lahti mõtestada usuküsimusi. Keskseks teemaks on kristluse väljakujunemine teiste usulahkude keskel. Väga selgelt joonistub välja ka inimese kujunemise temaatika, eriti just Nero näitel, ning mis kohati paelub veel enam kui usuküsimustele lahenduste leidmine.

Loo peamine tegevuspaik on Rooma, keisrite Claudiuse ning Nero valitsusajal. Linnast ja selle igapäevasest elust-olust on loodud usutav ning elav pilt, mis viib lugeja kaasa ajarännakule pea kahe milleeniumi tagusesse aega. Teost läbivad mitmed ajaloost tuntud sündmused, aga käsitletud on ka Uut Testamenti. Minutus on tunnistajaks 64. aasta Suurele Rooma tulekahjule ja Püha Peetruse ristilöömisele ning ise osaline Esimeses Juudi-Rooma sõjas ja esimeses suures kristlaste hukkamises 64. aastal. Viimane mainitud sündmustest on, võrreldes teistega, edasi antud erakordselt elava ning võikana. Autor justnagu naudiks selle realistliku kirjeldamist ja lugejateni toomist, neid säästmata.

Minutuse elutee viib ta aga peale Rooma ka paljudesse kaugetes paikadesse. Teiste seas jõuab lugeja koos temaga ära käia Kreekas, tänapäeva Türgi, Süüria ning Iisraeli aladel ja Britannias. Viimase kirjeldused ei kahvatu Rooma omade kõrval, andes eelkõige aimu omanäolisest keldi kultuurist.

Paljude sündmuste kõrval puutub peategelane kokku ka väga suure hulga ajaloost tuntud inimestega. Eelmainitud keisrite seas on veel Otho ning Vespasianus ja tema pojad Titus ning Domitianus, kes samuti kunagi keisrid on olnud. Minutus puutub kokku ka nelja esimese paavstiga: Püha Peetruse, Linuse, Anaceltuse ja Clemensiga. Tolle aja kuulsad filosoofid Senecas ning Apollonius ja veel paljud teised tol ajal silma paistnud isikud on romaanis leitavad. Uuest Testamendist kannavad suurt rolli eelmainitud Püha Peetrus ning Püha Paulus, oma osa saavad aga ka Samaaria nõid Simon ja Jeesuse vend Jaakobus.

Romaani üldine käsituslaad on sünge ja ahistav, kui tunneli lõpus hakkab paistma valgust, siis võib kindel olla, et see on kõigest pettekujutelm. Kogu loo olemuse saab kokku võtta Minutuse tsitaadiga: „Ühtki inimest ei saa usaldada, kui su elu on ohus“. Antud juhul ei saa usaldada ühtki lootust andvat tekstilõiku, olukord on pea alati pöörduv. Seetõttu rõhub teost lugedes mõtteid läbiv lootusetus. „Inimkonna vaenlased“ on raamat, mis puudutab lugejat emotsionaalselt, pannes tahes-tahtmata mõtlema elu väärtuste üle ning neid ümberhindama.

Raamatu lõpplahendus üllatust ei pakkunud, see saabus loogilisena. Peategelase surm oli kahjuks ettearvatav ning tundus, et Waltari oli liialt kiirustanud viimase peatükiga, samas kui ülejäänud romaan oli mõnusalt ning rahulikult voolav ja nauditav lugeda selle süngusest hoolimata.

Teose pealkiri „Inimkonna vaenlased“ tundub esmapilgul viitavat keiser Nerole, kuid mida edasi läheb jutustus, seda enam jääb mulje, nagu prooviks autor Nero halba kuulsust puhtaks pesta, rõhutades tema voorustele ning sellele, et iga tema teo taga, olgu see siis kui tahes võigas ja egoistlik, on alati soov teha parimat. Loo edenedes hakkab hoopis tunduma, et autor vihjab juutidele ja kristlastele ning usklikele üldiselt kui inimkonna vaenlastele. Oma teoses kirjutab ta: „Uskumise anne on käsitamatu“. Ta justkui seab kahtluse alla, kas usule on siin ilmas kohta. Kohati jääb mulje, nagu autorit oleks õhutanud paljusid stseene kirjutama siiras viha usu vastu ning ta edastab seda mõneti lugejaga manipuleerides, nii et ka lugeja tunneb tõusvat mässumeelt.

Ajatud teemad, nagu ahnus, võimuiha, kättemaks ja inimlik kadedus ei jää ka Waltaril käsitlemata. Autor justkui heidaks nalja inimlike nõrkuste üle. Erilise löögi alla jääb peategelase halenaljakas ning ebaõnne täis armuelu.

Süngest teemakäsitlusest hoolimata, on ajarännak 1. sajandisse Minutuse seltsis äärmiselt nauditav ja küllastav kogemus. Mitme õhtu jagu muigama sundivaid ja halenaljakaid juhtumisi ning sügavalt mõtlemapanevaid ja eotamatusest rabavaid seikasid täis teos on kindlasti väärt kättevõtmist, lausa kohustuslik heast ajaloolisest romaanist lugupidavale inimesele.

Arvustaja: Sander Varbla

Kool: Tallinna Reaalkool, 12 klass

Juhendaja: Piret Järvela